

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ТУРИЗМА

РЪКОВОДСТВО
ЗА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ОТ
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
2021 – 2027г.

ЗА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР

София, 2023 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. Въведение	3
II. Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България.....	4
III. Програми финансирани от Европейските фондове при споделено управление.....	5
Програма „Конкурентоспособност и иновации на предприятията“ (КИП) 2021-2027.....	5
Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027.	6
Програма “Развитие на човешките ресурси” 2021-2027	8
Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027.....	11
Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 – 2027.	13
Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021 – 2027.	14
IV. Програми за териториално сътрудничество (2021-2027г.).	15
Програма за ТГС Интеррег VI-A Румъния – България 2021-2027	15
Програма за ТГС Интеррег VI-A Гърция - България 2021-2027.....	16
Програма за ТГС Интеррег VI-A ИПП България - Турция 2021-2027	17
Програма за ТГС Интеррег VI-A ИПП България - Сърбия 2021-2027.....	18
Програма за ТГС Интеррег VI-A ИПП България - Северна Македония 2021-2027.....	20
Програма за ТНС Interreg VI-B Дунавски регион 2021- 2027.	22
Програма за ТНС Interreg VI-B Евро-Средиземноморски басейн 2021- 2027.....	24
Програма за МРС ИНТЕРРЕГ Европа 2021-2027.....	26
Програма Interreg VI-B NEXT Черноморски басейн 2021 – 2027.....	27
V. Други програми на Европейския съюз.....	28
Програма за единния пазар 2021-2027.	28
Програма Еразъм+ 2021-2027.....	28
Програма Творческа Европа 2021-2027	29
Програма Хоризонт Европа 2021-2027.....	29

I. Въведение

Настоящото ръководство е подготвено в отговор на стратегическата важност, която има развитието на сектор „Туризм“ за нашата страна. Той се смята за един от най-съществените отрасли за икономиката на България и оказва пряко влияние върху икономическия растеж, заетостта и социалното развитие на населението.

Това практическо ръководство има за цел да подпомогне участниците в туристическия бранш като повиши тяхната информираност относно възможностите за финансиране чрез използване на средства от европейските фондове и програми.

Създаването на ръководството отговаря на променените условия за финансиране, настъпили след одобряването на европейската многогодишна финансова рамка за 2021-2027 г., както и на спецификите на отделните финансирани от Европейския съюз програми за този планов период.

Ръководството ще бъде обект на периодично актуализиране от страна на Министерство на туризма с оглед на промените извършвани в отделните европейски програми.

В ръководството на Министерство на туризма относно възможностите за финансиране от Европейския съюз, са представени както основни характеристики за разглежданата програма от гледна точка на цел, териториален обхват, управляващ орган, допустими кандидат-бенефициенти, обща стойност на финансиране, така и са изведени примерни възможности и/или дейности, които тя би могла да предостави (директно или индиректно) като подкрепа за туристическия сектор.

Предвидена е препратка /линк/ към официалната интернет страница по всяка програма / фонд / инструмент, за да бъде създадена практическа възможност всеки заинтересован да може да следи за актуална информация и покани за набиране на проектни предложения по нея, както и да може да се запознава с индикативната годишна работна програма съдържаща кратко резюме на предвидените за обявяване процедури за съответната година.

II. Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България (НПВУ)

Основната цел на Националния План за Възстановяване и Устойчивост на Република България е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които да имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

В одобрения от Европейската Комисия Национален План за Възстановяване и Устойчивост на Република България (НПВУ), който е структуриран в 4 стълба (Иновативна България, Зелена България, Свързана България и Справедлива България) с **период на изпълнение 2022-2026 г.**, е възприет подход за финансиране по цели (хоризонтален), а не по сектори (вертикален), което означава, че няма конкретно заделен бюджет за сектор „Туризм“, но браншът може да се възползва от няколко мерки в рамките на гореспоменатите стълбове.

В рамките на **инвестиция 2 „Програма за икономическа трансформация“** (ПИТ) от компонент „Интелигентна индустрия“ към стълб „Иновативна България“ се предвижда предоставяне на целева подкрепа под **формата на грантове и финансови инструменти** на българските предприятия за улесняване на прехода им към цифрова, нисковъглеродна и ресурсно ефективна икономика, като програмата се изпълнява от ГД „ЕФК“ на Министерство на иновациите и растежа (МИР) като структура за наблюдение и докладване (СНД). Като конкретни примери за възможности за финансиране на туризма по ПИТ може да бъдат посочени вече обявени от МИР:

-процедура BG-RRP-3.005 **„Решения в областта на информационните и комуникационни технологии и киберсигурността в малките и средните предприятия“** с общ бюджет 30, 6 млн. лева при предоставяне на 100% безвъзмездна финансова помощ (БФП) за внедряване на ИКТ услуги/решения в малките и средните предприятия (МСП), в.т.ч. в сектор „Туризм“.

-процедура BG-RRP-3.006 **„Изграждане на нови ВЕИ за собствено потребление в комбинация с локални съоръжения за съхранение на енергия в предприятията“** с общ бюджет 200 млн. лева насочена към предоставяне на до 50% БФП за изграждане на възобновяеми енергийни източници за собствено потребление, комбинирани с локални съоръжения за съхранение на енергия за МСП, малки дружества със средна пазарна капитализация и дружества със средна пазарна капитализация опериращи в областта на индустрията и услугите, вкл. в сектор „Туризм“.

В партньорство с Европейския Инвестиционен Фонд (ЕИФ) са в процес на структуриране различни **финансови инструменти** като гаранционен и дялови инструменти за растеж, дялови инструменти за иновации, гаранционен финансов инструмент за енергийна ефективност и възобновяема енергия, дялови инструменти за инвестиции в климатичен неутралитет и цифрова трансформация насочени към предоставяне кредити лизинг, рисков капитал и др., от които биха могли да се възползват и предприятия от сектор „Туризм“.

В рамките на инвестиция С4.11 **„Подкрепа за обновяване на сградния фонд“** от компонент „Нисковъглеродна икономика“ към стълб „Зелена България“ са предвидени **мерки за енергийно обновяване на нежилищни сгради**. Като конкретен пример за възможност за финансиране на туризма може да бъде посочена вече обявената от МРРБ като СНД процедура BG-RRP-4.021 **„Подкрепа за енергийно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите“**, вкл. сгради от сектор „Туризм“ с общ бюджет 235,2 млн. лева с максимален интензитет на БФП до 65%.

Ръководство за възможностите за финансиране от ЕС за туристическия сектор 2021-2027 г.

III. Програми финансирани от Европейските фондове при споделено управление 2021 – 2027 г.

Програма „Конкурентоспособност и иновации на предприятията“ (ПКИП) 2021-2027 (одобрена от ЕК на 03.10.2022 г.).

Основната цел е пряко насочена към постигането на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, както и осъществяването на индустриална и цифрова трансформация.

Управляващ орган на програмата е Министерството на иновациите и растежа.

Общ бюджет на програмата: 1, 492 млрд. лв.

Приоритетна ос 1: Иновации и растеж

(Специфична цел 1 „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии“, Специфична цел 2 „Усвояване на ползите от цифровизация на гражданите, дружествата, изследователските организации и публичните власти“, Специфична цел 3 „Насърчаване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места, включително чрез производствени инвестиции“).

Индикативни дейности за финансиране:

- Подкрепя за осъществяване на вътрешни за предприятията НИРД и иновации: **разработване на иновации от страна на предприятията в тематичните области на ИСИС 2021-2027;**
- Подкрепя за **внедряване на иновации в предприятията в тематичните области на ИСИС 2021-2027:** въвеждане на продуктова иновация или иновация в бизнес процесите, вкл. маркетингова и организационна иновация.
- Подкрепя чрез **инвестиции в рисков капитал за създаване на нови и развитие на иновативни предприятия** - приоритетно ще бъдат подкрепяни предприятия с основна дейност във високотехнологичните или средно-високо технологичните сектори на преработващата промишленост и интензивните на знание услуги, които не са свързани с трансфер на технологии.
- Подкрепя за **заявяване и защита на индустриална собственост в предприятията** в т.ч. подкрепя за защита на патенти, полезни модели, дизайн.

Допустими бенефициенти, вкл. предприятия от сектор „Туризм“: МСП, малки дружества със средна пазарна капитализация. Големите предприятия са допустими единствено в сътрудничество с МСП чрез подкрепа с безвъзмездни средства. Дружества със средна пазарна капитализация са допустими за подкрепа единствено с финансови инструменти.

Официална интернет страница на програмата: <https://www.eufunds.bg/bg/opic>

Индикативна годишна работна програма за 2023г. е публикувана тук:
<https://www.mig.government.bg/programa-konkurentosposobnost-i-inovaczii-v-predpriyatiyata/indikativna-godishna-rabotna-programa-igrp/>

Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 (одобрена от ЕК на 16.12.2022 г.)

Основна цел е да се преодолеят нарастващите регионални дисбаланси чрез инвестиции в демографски, образователни, икономически, социални, културни и жилищни политики.

Управляващ орган на Програмата е Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Приоритетна ос 1: Интегрирано градско развитие

Специфична цел: Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично развитие, културата, природното наследство, **устойчивия туризъм** и сигурността в градските райони

Териториален обхват: Ще бъдат подкрепени 10 градски общини в България, основни центрове на растеж, съгласно актуализираната НКПР: Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, Столична община и Благоевград.

Общ бюджет по приоритетната ос: 436, 1 млн. евро

Допустими бенефициенти:

- Партньорства на различни заинтересовани страни, действащи на съответната територия, включително държавни органи, областни администрации и общински власти;
- Представители на гражданското общество (неправителствени организации, организации на работодатели и на синдикати, фондации);
- Представители на бизнеса (предприятия), научната общност; сдруженията на собствениците на сгради в режим на етажна собственост.

Индикативни дейности за финансиране в областта на туризма:

- Съхранение и развитие на културното наследство: инфраструктура и оборудване за културни организации, обекти и сгради, включително създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности; разработване на планове за опазване и управление на обектите на недвижимото културно наследство;
- Съхранение и развитие на природното наследство, вкл. **инвестиции в инфраструктура за планински туризъм (напр. хижи и заслони);**
- Общодостъпна дребномащабна инфраструктура и меки мерки за насърчаване развитието на местни забележителности и атракции, включително **популяризирането на устойчиви форми на туризъм: екотуризъм (отговорно пътуване до природни места без да се засяга дивата природа), селски (насърчаващ алтернативна заетост в селските райони), културен (развитие на културни забележителности и атракции опазващи културното наследство, както и активно изживяване и участие в културни прояви и творчески процеси), крайбрежен и морски (с внимание към околната среда и местните традиции, свързани с рибарство и аквакултури).**

Приоритетна ос 2: Интегрирано териториално развитие на регионите

Специфична цел: Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, **устойчивия туризъм** и сигурността, в райони, различни от градските райони

Ръководство за възможностите за финансиране от ЕС за туристическия сектор 2021-2027 г.

Териториален обхват: Всички средни и по-малки градски общини, с изключение на 10-те общини по Приоритет 1, ще имат възможност да получат подкрепа. Съвместно с Министерство на земеделието е определена нова дефиниция за селска община (община, в която няма населено място с повече от 15 000 жители) и на тази база в обхвата на Приоритет 2 попадат 40 общини - Враца, Ловеч, Лом, Монтана, Троян, Габрово, Горна Оряховица, Севлиево, Разград, Свищов, Силистра, Добрич, Търговище, Шумен, Сливен, Ямбол, Нова Загора, Айтос, Карнобат, Казанлък, Свиленград, Харманли, Димитровград, Кърджали, Хасково, Асеновград, Велинград, Смолян, Пазарджик, Пещера, Панагюрище, Карлово, Ботевград, Гоце Делчев, Дупница, Кюстендил, Перник, Петрич, Самоков, Сандански.

Общ бюджет по приоритетната ос: 1, 065 млрд. евро

Допустими бенефициенти:

- Партньорства на различни заинтересовани страни, действащи на съответната територия, включително държавни органи, областни администрации и общински власти;
- Представители на гражданското общество (неправителствени организации, организации на работодатели и на синдикати, фондации);
- Представители на бизнеса (предприятия), научната общност; сдруженията на собствениците на сгради в режим на етажна собственост.

Индикативни дейности за финансиране в областта на туризма:

- Съхранение и развитие на културното наследство: инфраструктура и оборудване за културни организации, обекти и сгради, вкл. за създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности; разработване на планове за опазване и управление на обектите на недвижимото културно наследство;
- Съхранение и развитие на природното наследство, вкл. **инвестиции в инфраструктура за планински туризъм (напр. хижи и заслони);**
- **Общодостъпна дребномащабна инфраструктура и меки мерки за насърчаване развитието на местни забележителности и атракции, включително популяризирането на устойчиви форми на туризъм: екотуризм (отговорно пътуване до природни места без да се засяга дивата природа), селски (насърчаващ алтернативна заетост в селските райони), културен (развитие на културни забележителности и атракции опазващи културното наследство, както и активно изживяване и участие в културни прояви и творчески процеси), крайбрежен и морски (с внимание към околната среда и местните традиции, свързани с рибарство и аквакултури).**

Официална интернет страница на програмата: <http://www.bgregion.eu/>.

Индикативна годишна работна програма за 2023г. е публикувана тук: <https://www.eufunds.bg/bg/oprd/node/11889>

Програма “Развитие на човешките ресурси” 2021-2027

(одобрена от ЕК на 02.08 2022 г.)

Цели на програмата: Предоставяне на подкрепа за развитие на работната сила в България и преодоляване на предизвикателствата пред пазара на труда посредством мерки, с които ще бъдат осигурени повече възможности за повишаване на квалификацията, знанията и уменията на заетите. Основната цел на програмата е да достигне до близо 850 000 души в България чрез изпълнение на четири основни приоритета – развитие на пазара на труда и уменията на работната сила, подкрепа за социално включване, подпомагане на младежката заетост и социални иновации на страната.

Управляващ орган на програмата е Министерство на труда и социалната политика.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Приоритетна ос 1 “ Насърчаване на заетостта и развитието на умения“

Индикативни дейности:

Специфична цел „Подобряване на достъпа до трудова заетост и мерки за активизиране за всички лица, търсещи работа“

- мерки за стимулиране на предприемачеството на желаещи да стартират стопанска дейност, развитие и преценка на бизнес идеи, обучения за предприемачески умения, подкрепа за регистрация на бизнес дейности;
- мерки за развитие на умения в областта на социалното предприемачество, в т.ч. за безработни;
- мерки за подкрепа и развитие на начинаещи предприемачи;
- достъп до финансиране за стартиращи предприемачи;
- специфична подкрепа за самостоятелна заетост на младежи и други групи в неравностойно положение на пазара на труда;
- подкрепа за социално предприемачество.

Специфична цел „Насърчаване на адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените, на активен живот за възрастните хора и остаряване в добро здраве, както и на здравословна и добре приспособена работна среда, която отчита рисковете за здравето “

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените, за реакция при криза/пандемии;
- Въвеждане на превантивни мерки, вкл. чрез повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица в риск от загуба на работа вследствие на реструктуриране на икономиката (в резултат от глобализация, въвеждане на нови технологии, закриване на неекологични производства, пандемии и др.);
- Разработване и реализиране на секторни и регионални стратегии, програми и модели за адаптация към промените и развитие на човешките ресурси по сектори и региони, вкл. фондове и клъстери за развитие на умения на работната сила;
- Разработване и внедряване на системи за изследване и оптимизация на работните процеси и повишаване на организационната и екипна ефективност;

- Разработване и внедряване на инструменти, модели и програми за изследване и управление на стреса на работното място и за превенция и профилактика на прегряването в работата /“бърнаут“/;
- Разработване и внедряване на инструменти и модели за адаптиране на работните места и организацията на процесите към хора с хронични заболявания и трайни увреждания;
- Разработване на мерки за подкрепа на трудовата мобилност като допълващи към мерките за подпомагане активното участие на пазара на труда;
- Насърчаване на работодателите да подобряват работната среда, да въвеждат гъвкави и иновативни форми на организация на работното време, вкл. за работещите над 54 г.
- Обучение на работодателите в подкрепа на развитие на дейности за корпоративна социална отговорност.

Специфична цел „Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички“

- Подкрепа за професионално развитие и гъвкави възможности за обучение и преквалификация на служители, включително обучение на работното място;
- Валидиране на знания, умения и компетенции, постигнати чрез неформално и самостоятелно обучение, вкл. ключови компетенции и други „меки“ умения;
- Инвестиране в умения, съобразени с нуждите на пазара на труда, с фокус върху общи и специфични цифрови умения;
- Мерки за обучение за намаляване на разликите в компетенциите между различните възрастови групи по отношение на ИКТ умения и STEM умения;
- Обучение за придобиване на бизнес умения за оперативно управление, организация и оптимизация на бизнес процеси, финанси, маркетинг и продажби на иновативни продукти, в контекста на кръговата икономика и зеления преход, въвеждането на нисковъглеродни, ресурсно ефективни и безотпадни процеси и технологии, както и лидерство и екипно управление на човешките ресурси;
- Подкрепа за създаване на благоприятна среда за учене през целия живот в предприятията и реализация на стратегии за учене през целия живот за работната сила;
- Осигуряване на използването на гъвкави и достъпни форми на учене, вкл. специално разработени спрямо характеристиките на служителите, иновативни методи за учене, модулни форми и електронни инструменти и ресурси за учене.

Приоритетна ос 3 „Насърчаване на младежката заетост“

Индикативни дейности:

- Идентифициране на икономически неактивни младежи до 29г. възраст включително, които не са в образование или обучение, и активиране за включването им на пазара на труда.
- Предоставяне на мотивационни обучения за активно търсене на работа.
- Предоставяне на обучения за придобиване на професионална квалификация
- Провеждане на обучения за подобряване на уменията, повишаване на компетентностите и професионалната им квалификация, вкл. и чрез специфични обучения на работното място и такива за придобиване на основни умения по различни професии.

Приоритетна ос 4 „Социални иновации“

Индикативни дейности:

- Изграждане на капацитет за социални иновации, по-конкретно чрез подкрепа за взаимно обучение, изграждане на мрежи и разпространение и популяризиране на добри практики за адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените.
- Разработване на нови идеи за продукти, услуги и модели, отговарящи на социалните нужди и създаване на нови социални взаимоотношения.
- Провеждане на социални експерименти чрез адаптиране и/или валидиране на иновативни модели, практики, услуги и продукти.
- Въвеждане на иновативни инструменти и модели за адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените.
- Разработване и внедряване на системи за изследване и оптимизация на работните процеси.
- Създаване, тестване и внедряване на иновативни инструменти и модели за подобряване качеството на работна сила.
- Разработване и реализиране на програми и модели за адаптация към промените на организацията на труд, оптимизиране на работните процеси и развитие на човешките ресурси.
- Имплементиране на социални иновации и експерименти във връзка с въвеждането на новите форми на заетост.
- Прилагане на иновативни модели за повишаване квалификацията на работниците и служителите във връзка с настъпващите промени.
- Създаване и развитие на социални иновации в контекста на корпоративната социална отговорност.

Допустими бенефициенти:

Неправителствени организации; организации, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда; центрове за информация и професионално ориентиране; центрове за професионално обучение; социални партньори; работодатели, общини и райони на общини.

Официална интернет страница на програмата - <https://esf.bg/>

Индикативна годишна работна програма за 2023г. е публикувана тук:
<https://www.eufunds.bg/bg/indicative-annual-work-programmes>

***Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони в България
2023 – 2027 (одобрен от ЕК на 07.12.2023 г.)***

Цели на програмата: Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони в България ще подкрепи устойчивото развитие на земеделието, ще допринесе за подобряването на селскостопанските доходи, ще подпомогне подобряването на конкурентоспособността и устойчивост на климата и пазарните рискове на фермите и ефективността на управлението

Управляващ орган на програмата – Министерството на земеделието и храните, Дирекция „Развитие на селските райони“, но се администрира от Държавен Фонд „Земеделие“ – Разплащателна Агенция.

Възможности, които дава Стратегическият план за туристическия сектор:

Насърчаване на винения туризъм - Изпълнението на интервенцията ще допринесе за подобряване на репутацията на винения сектор, запознаване на обществото с туристическия потенциал на лозаро-винарските региони в страната и популяризиране на техните специфики. По този начин ще се осигури осведоменост сред потребителите за качествените характеристики на вината.

Допустими дейности: Участия в туристически изложения с международно значение в и извън страната – панаири и изложби, семинари, фестивали и конференции, секторни или общи, насочени към специалистите или към потребителите; Организиране на опознавателни посещения, на мероприятия, фестивали, винени туристически маршрути и дегустации в България с цел представяне на промотираните лозарски райони и вина на заинтересовани представители от целевата/ите държава/и; Информационни кампании и материали за популяризиране на винения туризъм; Дейности по придобиване на специализирани познания и развитие на туристическия потенциал на сектора: обучения на членовете на между браншовата организация по отношение на спецификите на винения туризъм, Посрещане и обслужване на гости, дизайн на потребителско преживяване и др.; Запознаване на HoReCa сектора с възможностите за презентиране на местните традиции в гроздо-и винопроизводството като част от автентичното туристическо преживяване; Информиране на туроператорите за възможностите за допълване и надграждане на туристически пакети с предложения, свързани с винен туризъм.

Стратегия за водено от общностите местно развитие.

Воденото от общностите местно развитие (BOMP) се извършва чрез интегрирани и многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени въз основа на местните потребности и потенциал.

Мерки, които се подкрепят:

- Мерки за развитие на алтернативен туризъм, допълващ местата за настаняване, от кандидати-микро предприятия, регистрирани и изпълняващи проекта извън местата с развит масов туризъм.
- Подобряване на условията на живот на териториите на местните общности;

Ръководство за възможностите за финансиране от ЕС за туристическия сектор 2021-2027 г.

- Създаване на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес, както и на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие;
- Подкрепа за териториалната идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер;
- Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация и подкрепа за алтернативни дейности;
- Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство.

Допустими дейности:

- Разработване на съвместен продукт/услуга/дейност, вкл. разходи за материални и нематериални инвестиции;
- Извършване на изследвания, проучвания и анализи, директно свързани със съвместния продукт/услуга/дейност;
- Реализиране на промоционални и маркетингови кампании;
- Организиране на заседания, обучения, семинари, съвместни събития, срещи с потенциални партньори или партньори по проекта и др.;
- Извършване на информационни кампании, включващи организиране на срещи, конференции, публикуване и излъчване в медиите.

Дейностите за сътрудничество трябва да отговарят на следните условия за допустимост:

- да са свързани и да водят до развитието на територии, покрити от стратегии на МИГ;
- да съответстват на и да допринасят за постигане целите и приоритетите на стратегиите за Водено от общностите местно развитие на съответните групи и СПРЗСР;
- партньорите по дейностите за сътрудничество да участват в тяхната подготовка и изпълнение да притежават съответния административен капацитет.

„Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

Предоставя се подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, които са насочени към:

- Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности.

Официална интернет страница: <https://www.mzh.government.bg/bg/obshaselskostopanska-politika-2021-2027-g/tematichna-rabotna-grupa/>

Ръководство за възможностите за финансиране от ЕС за туристическия сектор 2021-2027 г.

Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 – 2027 (одобрена от ЕК на 25.11 2022 г.)

Общата цел е постигането на динамично, устойчиво и конкуретоспособно развитие на рибарството и аквакултурите в периода 2021-2027 г.

Управляващ орган на програмата – Министерство на земеделието, Дирекция "Морско дело и рибарство"

Общият бюджет е 225,5 млн. лева безвъзмездна финансова помощ.

Приоритет 3: Осигуряване на условия за устойчива синя икономика в крайбрежните, островните и вътрешните райони и насърчаване на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:
диверсификация на традиционните риболовни дейности (малки круизи, транспортни услуги, образователни дейности в областта на аквакултурите, природно и културно наследство, пескатуризм, утвърждаване на марката „Черноморска кухня“ чрез автентични заведения за обществено хранене и магазини за предлагане на местен улов)

Официална интернет страница: <https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/term/565>

Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021 -2027 (одобрена от ЕК на 05.12 2022г.)

Цел на програмата: допринася за изграждането на ефективна и устойчива екосистема на научните изследвания и иновациите, на електронното управление, базирано на данни и на националната киберсигурност, за справяне с кризисни и извънредни ситуации, както и за посрещане на обществените и глобални предизвикателства.

Управляващ орган – Министерство на иновациите и растежа

Приоритетни области на програмата:

- Устойчиво развитие на българската научно-изследователска и иновационна екосистема
- Цифрова трансформация на публичния сектор

В рамките на **Приоритет 2** на програмата е предвидена подкрепа за дигитална трансформация на публичния сектор и данните в него, вкл. сигурност и защитеност на данните и цифрови публични услуги. Акцент на програмата е поставен върху използването на новите технологии за подобряване на устойчивостта и кръговостта на традиционни сектори на икономиката, **вкл. туризма**.

Основни целеви групи: Центрове за върхови постижения, центрове за компетентност, изследователски организации, висши училища, предприятия, включително спин-оф компании и стартиращи компании, иновационни клъстери, офиси за технологичен трансфер, ЕЦИХ, Фонд „Научни изследвания“, Министерство на образованието и науката, Патентно ведомство, София Тех парк, консорциуми, институции и ведомства, работещи в областта на научноизследователската и иновационна дейност, защитата на индустриалната и интелектуалната собственост.

Интернет сайт на програмата: <https://www.eufunds.bg/bg/node/12015>

Индикативна годишна работна програма за 2023г. е публикувана тук: <https://www.eufunds.bg/bg/indicative-annual-work-programmes>

III. Програми за териториално сътрудничество (2021-2027г.).

Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег VI-A Румъния - България 2021-2027 (одобрена от ЕК на 30.11.2022г.)

Цел - да подкрепи развитието на трансграничния регион чрез подобряване на достъпността, насърчаването на институционалното сътрудничество и опазването и развитието на регионалните богатства.

Управляващ орган на програмата – Министерство на регионалното развитие и публичната администрация, Република Румъния.

Национален орган - Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Териториален обхват на програмата - обхваща териториите на следните 8 области от България - Видин, Враца, Монтана, Плевен, Велико Търново, Русе, Силистра, Добрич и следните 7 региона от Румъния - Мехединц, Долж, Олт, Телеорман, Гюргево, Кълъраш, Констанца;

Общият бюджет по Програмата е 207,5 млн. евро.

Целевите групи и основните типове бенефициенти - национални, регионални и местни власти, румънски или български НПО, публични организации.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Програмата е структурирана в **4 приоритета**: 1. Добре свързан регион; 2. По-зелен регион; 3. Образован регион; 4. Интегриран регион.

Приоритет 4. Интегриран регион: Общ бюджет - 70.6 млн. евро.

Специфична цел 5.2: Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони.

Индикативни дейности в областта на туризма:

- Инвестиции в икономическа конкурентоспособност на местния бизнес, вкл., но не само: строителство/модернизация на производствени съоръжения; доставка на съответното оборудване; приемане на цифрови технологии и др.
- Обособяване на природни обекти за икономическа употреба;
- Подкрепа на обекти с туристически потенциал: вкл. изграждане, модернизация/възстановяване;
- Създаване на общи продукти и услуги от историческо, природно и културно наследство, разширяване и подобряване на услугите, насочване към нови пазари и създаване на работни места в трансграничния район;
- Подкрепа за местни и регионални участници за валоризиране на потенциално ценни туристически обекти;
- Обучение на персонала.

Официална интернет страница на програмата: <https://interregviarobg.eu/bg>

Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег VI-A Гърция - България 2021-2027 (одобрена от ЕК на 13.09.2022 г.)

Общата цел е постигане на икономическо, социално и териториално сближаване. Ще бъдат подпомагани съвместни проекти насочени към подобряване на свързаността, предотвратяване на рискове, произтичащи от климатичните изменения, опазване на околната среда, насърчаване на равния достъп до образование и насърчаване на интегрираното развитие на трансграничния регион.

Управляващ орган на програмата - Министерството на развитието и инвестициите на Република Гърция.

Национален орган е Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Териториален обхват на програмата - областите Хасково, Смолян, Кърджали и Благоевград за Република България, префектурите Еврос, Ксанти, Родопи, Драма, Кавала, Солун и Серес за Република Гърция.

Общ бюджет на Програмата – 83,9 млн. евро

Програмата е структурирана в **3 приоритетни оси**: Приоритетна ос 1: По-устойчив и зелен трансграничен регион; Приоритетна ос 2: По-достъпен трансграничен регион; Приоритетна ос 3: По-приобщаващ трансграничен регион.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Приоритетна ос 3: По-приобщаващ трансграничен регион

Индикативни дейности в областта на туризма:

- Популяризиране на местни продукти и туристически услуги и свързване на местните производители с туристическите предприятия.
- Изпълнение на съвместни стратегически планове за устойчиво развитие на туризма, включително и надграждане на атракции и обекти.
- Технологични и цифрови платформи и инструменти за съвместно туристическо развитие и промоция, укрепване на дигиталното управление на туристическите дестинации;
- Съвместни дейности да подчертаване на културно-историческото наследство в трансграничния регион.
- Подобряване на устойчивостта на туристическите дестинации и инфраструктура;
- Популяризиране на тематични маршрути.

Видове бенефициенти:

- Националните, регионалните и местните институции и техните структури, отговорни за опазване на природното и културното наследство;
- Национални, регионални и местни институции и техните структури, отговорни за планиране на регионалното развитие;
- Неправителствени организации, организации с нестопанска цел и други сдружения на гражданското общество;
- Институции, специализирани в областта на образованието, обучението и изграждането на капацитет.

Официална интернет страница на програмата - http://www.greece-bulgaria.eu/com/85_Programming-Period-2021-2027

Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег VI-A ИПП България – Турция 2021-2027 – (одобрена от ЕК на 22.11.2022 г.)

Общата цел е укрепване на териториалното сближаване на трансграничния регион България-Турция като се предостави подкрепа за повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация и разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес.

Управляващ орган - ГД „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Национален орган за Република Турция е Дирекция по въпросите на Европейския съюз, Главна дирекция "Финансово сътрудничество и изпълнение на проекти".

Териториален обхват на програмата - областите Бургас, Ямбол и Хасково за територията на Република България и провинциите Одрин и Къркларели за територията на Република Турция.

Общ бюджет на Програмата – 34,4 млн. евро.

Програмата финансира проекти по 3 приоритета: 1. Щадящ околната среда трансграничен регион, 2. Интегрирано развитие на трансграничния регион и 3. Посигурен трансграничен регион,.

Потенциални бенефициенти: местни власти и регионални структури на централната администрация, академични, научни, социални и обучителни институции и за научноизследователска и развойна дейност, НПО, микро, малки и средни предприятия.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Приоритетна ос 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“ - Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично развитие, културата, природното наследство, **устойчивия туризъм** и сигурността в райони, различни от градските.

Тематични приоритети: Преодоляване на сезонността и повишаване използваемостта на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации базирани на устойчиво развитие.

Индикативни дейности в областта на туризма:

- Разработване на нови интегрирани регионални туристически продукти, където е приложимо, с нулев отпечатък върху околната среда, с цел преодоляване на сезонния характер на сектора, увеличаване на броя на посетителите и нощувките, подобряване на достъпа и качеството на туристическата инфраструктура чрез укрепване на връзките между природни и културни обекти, включително чрез подобряване на велосипедната мрежа; надграждане на практиките за маркетинг и брендиране;
- Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги при управлението на природни активи с туристически потенциал.

Официална интернет страница на програмата - <http://www.ipacbc-bgtr.eu/bg/2020>

Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег VI-A ИПП България – Сърбия 2021-2027 (одобрена от ЕК на 22.11.2022 г.)

Цел: да се насърчи балансираното и устойчиво развитие на трансграничния регион между България и Сърбия - интегриран в европейското пространство чрез интелигентен икономически растеж, приспособяване към промените в околната среда и подобряване на културата на обучение.

Управляващ орган на програмата – Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“, Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Национален орган е Министерство на европейската интеграция на Република Сърбия.

Териториален обхват - областите Видин, Монтана, Враца, София, Перник, Кюстендил за територията на Република България и областите Борски, Зайчарски, Пиротски, Нишки, Топлички, Ябланички, Пчински за територията на Сърбия.

Общият бюджет: 38,1 млн. евро.

Допустими дейности и бенефициенти по приоритети:

Приоритет (П)	Специфични цели	Бюджет в евро
П1: Конкурентоспособен граничен регион	1.1 Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции	6 352 733
П2: Интегрирано развитие на граничния регион	2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони	23 293 354
П3: По-устойчив граничен регион	3.1 Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи	8 470 311

Целеви групи и основни типове бенефициенти: Централни / регионални и местни органи на властта; културни институти (музеи, библиотеки, художествени галерии, читалища и др.); образователни институции и обучителни центрове; регионални и браншови агенции за развитие, структури за подкрепа на бизнеса; неправителствени организации и туристически асоциации и др.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Най-голям дял от програмния бюджет, над 23 млн. евро, е насочен към инвестиции в интегрираното териториално развитие с фокус върху специфичните нужди на региона. По този приоритет ще бъдат подкрепени проекти в областта на туризма, адаптирането към климатичните промени, за повишаване на конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места, разширяване на тяхната икономическа активност към нови пазари и продукти.

Най-малко 40% от бюджета на Приоритет 2 **„Интегрирано развитие на граничния регион“** и по Специфична цел **„Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, култура, природно наследство, устойчив туризъм и сигурност в райони, различни от градските райони“** ще бъде разпределен за проекти с фокус върху **устойчивия туризъм** и култура.

По програма ИНТЕРРЕГ VI-A България – Сърбия 2021-2027, Приоритет 2 **„Интегрирано развитие на трансграничния регион“** включва подкрепа на дейности за:

- Оползотворяване на потенциала на програмния район за интеграция в международната туристическа мрежа и за разработване на целогодишни туристически продукти с атрактивно предлагане на услуги през ненатоварения сезон;
- Рационализиране на използването на туристическите ресурси на трансграничния регион, вкл. осигуряване на по-бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за свързване в мрежа на културно наследство и туристически обекти в трансграничния район;
 - Разработване на нови интегрирани регионални туристически продукти;
 - Реставрация, опазване, представяне на обекти на културното наследство;
 - Подкрепа за природни туристически обекти;
 - Създаване на природни обекти за стопанско ползване;
 - Инвестиции в инфраструктура и съоръжения за туристическа подкрепа;
 - Укрепване на връзките между природни и културни обекти, включително чрез подобряване на велосипедната мрежа, пътната инфраструктура, инфраструктурата на граничните пунктове;
- Обучение на персонал на туристически атракции; подобряване на практиките за маркетинг и брендиране в туризма в трансграничния район.

Официална интернет страница на програмата - <http://www.ipacbc-bgrs.eu/2020>

Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег VI-A ИПП България – Северна Македония 2021-2027 (одобрена от ЕК на 28.11.2022 г.)

Цел – засилване на трансграничното сътрудничество между хората и институциите в региона с цел съвместно справяне с общите предизвикателства и използване на неоползотворения потенциал за развитие на трансграничния регион чрез ефикасно използване на ресурсите.

Управляващ орган на програмата - Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Национален орган е Министерството на местното самоуправление на Република Северна Македония.

Териториален обхват на програмата - областите Благоевград и Кюстендил за територията на Република България и Североизточен, Източен и Югоизточен планов регион в Република Северна Македония.

Общ бюджет на Програмата - над 31 млн. евро.

Програмата ще финансира проекти по три приоритета: По-зелен трансграничен регион, Интегрирано развитие на трансграничния регион, По-свързан трансграничния регион.

Бенефициенти: местни/регионални органи и регионални структури на централни публични органи, НПО, академични институции и институции за обучение и научноизследователска и развойна дейност, социални институции, МСП и техните професионални организации.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Най-голям дял от програмния бюджет, над 15,5 млн. евро, се предвижда да бъде разпределен за финансиране на проекти за интегрирано териториално развитие с фокус върху специфичните нужди на региона. В рамките на този приоритет ще бъдат подкрепени дейности за разработването на цялостни, интегрирани и устойчиви туристически продукти, за увеличаване на производствения капацитет на МСП и разширяване на тяхната икономическа активност към нови пазари и продукти. Специфична цел 2 засяга разработването на атрактивен, целогодишен туристически продукт чрез интелигентни решения, които осигуряват универсален достъп и участие.

Индикативни дейности в областта на туризма:

- Съвместни действия, насочени към подобряване на капацитета за знания на МСП за работа в по-екологична, по-дигитална и по-конкурентна среда (придобиване на нови знания и умения, вкл. достъп до външно финансиране);
- Съвместни решения, насочени към увеличаване на производствения капацитет на МСП, за да станат по-екологични, по-дигитални и по-конкурентоспособни (технологична модернизация);
- Действия, насочени към изграждане на ефективен процес на разработване на продукти (той обхваща всички стъпки, необходими за извеждането на продукта от концепцията до наличност на пазара) и достигане до нови пазари (маркетинг, предприемачество, интернационализация);
- Съвместни действия, насочени към разработване на целогодишни, интегрирани и устойчиви туристически продукти, придружени от конкурентно брандиране и маркетингови практики, с цел да се разгърне потенциалът на трансграничния туризъм чрез увеличаване на икономическите ползи от устойчивото използване

на неговите ресурси, като същевременно се даде приоритет на защита на околната среда;

- Действия, насочени към рационализиране на използването на туристическите ресурси в региона, в т.ч. разработване на нови интегрирани регионални туристически продукти; инвестиции в инфраструктура и съоръжения за подпомагане на туристите; укрепване на връзките между природни и културни обекти; обучение на персонал на туристически атракции; подобряване на маркетинговите практики и марките..
- Действия, насочени към подобряване на мобилността и свързаността на транспортната и инженерната инфраструктура чрез система за алтернативна мобилност, включваща мрежа от велосипедни алеи, „черни“ горски и селски пътища и др.;
- Действия, насочени към разработване и прилагане на съвместни мерки за намаляване на уязвимостта на услугите в туристическия сектор към въздействието на пандемични и епидемични ситуации.

Официална интернет страница на програмата - <http://www.ipa-cbc-007.eu/index.php>

Програма за транснационално сътрудничество Interreg VI-Б Дунавски регион 2021-2027

Цел на програмата: Насърчаване споделянето и прилагането на съвместни решения за справяне с общите предизвикателствата и проблеми в Дунавския регион, като по този начин се постигне сближаване на участващите държави и региони.

Управляващ орган на програмата – Министерство на финансите, Унгария.

Национален орган в България е Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Териториален обхват – 14 държави, които съставляват макрорегиона с най-голям брой участващи страни от всички транснационални програми на ЕС: Държави-членки (ДЧ): Австрия, България, Хърватия, Чехия, Германия (Баден-Вюртемберг и Бавария), Унгария, Румъния, Словакия и Словения; присъединяващи се страни: Босна и Херцеговина, Черна гора и Сърбия, съседни страни: Молдова и Украйна (Чернивецка област, Ивано-Франковска област, Закарпатска област, Одеска област).

Общият бюджет на програма „Дунавски регион“ е **215 млн. евро**.

Целевите групи и основните типове бенефициенти: местни, регионални и национални публични органи/институции, неправителствени организации, Европейски групи за териториално сътрудничество (ЕГТС) и др.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Приоритетна ос 3 „По-социален Дунавски регион“

Специфична цел 3.3 „Засилване на ролята на културата и устойчивия туризъм в икономическото развитие, социалното включване и социалните иновации“.

Дунавският регион се характеризира с изключително културно многообразие. В исторически план е идентифициран ограничен достъп до активи и инициативи на културното наследство както в географски, така и в социално приобщаващ смисъл в региона на река Дунав.

Специфична цел 3.3 подкрепя мерки, които укрепват сътрудничеството и ефективността на ключовите заинтересовани страни с цел подобряване на политиката, планирането и институционалния капацитет за повишаване на ролята на културата и устойчивия туризъм в икономическото развитие, социалното включване и социалните иновации:

- Подобряване на достъпността на туристическата и културна инфраструктура, продукти и услуги за уязвими групи, като малцинства, хора с увреждания, възрастни хора и младежи в региони с ниски нива на достъпност и високи нива на уязвими групи;
- Валоризиране на съвместно природно и културно наследство и културни дейности чрез разработване на нови или подобрени тематични инициативи, например културни, пешеходни, колоездачни или други тематични маршрути и инициативи в макрорегиона със специален акцент върху селските или по-малко посещаваните райони;
- Изграждане на капацитет и развитие на иновативни модели за туризъм, базиран на общността, за по-добро осигуряване на ангажираността на приемащите общности чрез включването им в планирането, управлението и изпълнението на развитието на туризма в съответните им региони;
- Изграждане на капацитет в социалните иновации за по-добро подпомагане на валоризацията на съвместното културно и природно наследство, по-специално за

туризма и техните схеми за управление на наследството (проучване, събиране, съхранение, дигитализация, експониране и повторна интерпретация на съвместни материални и нематериални елементи);

- Насърчаване на качествени продукти, услуги и транснационална инфраструктура в сектора на туризма и културата в подкрепа на социалното включване на хора в неравностойно положение чрез нови форми на заетост и възможности за работа. Това особено по отношение на региони с висок дял на етнически малцинства и райони с голям дял население, изложено на риск от бедност, включително младежи, възрастни хора или хора с увреждания;

- Насърчаване на концепции за устойчив и бавен туризъм, методологии за планиране, моделни региони и инструменти за управление в Дунавския регион, в региони на масов туризъм, както и в региони със слабо развит туристически сектор. Действията трябва да насърчават и защитават пригодността за заетост и възможностите за заетост на уязвимите групи от приемащите общности и да се възползват от проектите на EUSDR във взаимосвързаните области на културата, природата и туризма.

Очаква се проектите, финансирани в рамките на СЦ 3.3, да допринесат за целите на Дунавската стратегия.

Официалният сайт на Програмата е <https://www.interreg-danube.eu/dtp-archive/about-dtp/new-funding-2021-2027>

Програма за транснационално сътрудничество Interreg VI-Б Евро-Средиземноморски басейн 2021- 2027

Цел -да повиши качеството на процесите на териториална, икономическа и социална интеграция и да допринесе за сближаването, стабилността и конкурентоспособността на региона чрез развиването на транснационални партньорства и съвместни действия по въпроси от стратегическо значение.

Управляващ орган на програмата - Регион Прованс-Алпи-Лазурен бряг, Франция

Национален орган в България е Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Териториален обхват – 69 региона в 14 държави

- Албания (цялата територия)
- Босна и Херцеговина (цялата територия)
- България (цялата територия)
- Хърватия (цялата територия)
- Кипър (цялата територия)
- Франция (Корсика, Окситания, Прованс-Алпи-Лазурен бряг, Рона-Алпи)
- Гърция (цялата територия)
- Italy (Абруцо, Пулия, Базиликата, Калабрия, Кампания, Емилия-Романа, Фриули-Венеция Джулия, Лацио, Лигурия, Ломбардия, Марке, Молизе, Пиемонт, Сардиния, Сицилия, Тоскана, Умбрия, Вале д'Аоста, Венето)
- Малта (цялата територия)
- Черна гора (цялата територия)
- Португалия (Алгарве, Алентехо, Лисабон)
- Република Северна Македония (цялата територия)
- Словения (цялата територия)
- Испания (Андалусия, Арагон, Балеарски острови, Кастилия ла Манча, Каталуния, Екстремадура, Мадрид, Мурсия, Валенсия, Сеута и Мелила)

Общ бюджет: 293, 6 млн. евро.

Приоритетни оси: Приоритет 1 „По-интелигентен средиземноморски регион“; Приоритет 2 „По-зелен средиземноморски регион“; Приоритет 3 „Управление на средиземноморския регион“

Потенциални бенефициенти: Местни, регионални и национални власти; Агенции за регионално развитие; Организации за опазване на околната среда; Агенции за развитие на всички форми на туризъм; Организации за управление на защитените зони; Неправителствени организации и организации на гражданското общество; Агенции за насърчаване на малките и средни предприятия.

Стратегическа цел: „Подобряване на устойчивия туризъм“

Приоритетна ос 1 „По-интелигентен средиземноморски регион“ - цели засилване на ангажираността в обществото и увеличение на иновативния потенциал, както за публичния, така и за частния сектор, чрез въвеждане на решения за по-устойчива и по-екологична икономика в Средиземноморието.

Индикативни дейности, приложими за проекти в сферата на туризма:

- Насърчаване на съществуващи и нови решения за интелигентен туризъм, включително управление на туристическите потоци и др.

Приоритетна ос 2 „По-зелен средиземноморски регион“ – цели засилване на интегрираните съвместни подходи за опазване и управление на богатото природно и културно наследство в региона като предпоставка и основа за устойчиво развитие и приобщаващ растеж. Ще се търси баланс между туризма, опазването на околната среда, ефективността на ресурсите и икономическото развитие.

Индикативни дейности, приложими за проекти в сферата на туризма:

- Разработване на транснационални планове за действие и трансфер на концептуални модели, насочени към защита, промотиране и развитие на обекти от природното богатство и културното наследство в специално избрани зони.
- Разработване на стратегия за развитие на регионални туристически брандове, включваща дейности по увеличаване на тяхната видимост и пазарна реализация.
- Разработване на устойчиви транснационални туристически продукти и пакети, свързани с природните забележителности и културното наследство, представляващи комбинации от различни форми на алтернативен туризъм.

Официална интернет страница на програмата - <https://interreg-euro-med.eu/en/>

Програма за междурегионално сътрудничество INTERREG Европа

Цел - повишаване на ефективността на политиките за регионално развитие, включително на програмите по цел инвестиции за работни места и заетост, чрез насърчаване на обмена на опит и прилагане на иновативни подходи в регионалната политика. Тя финансира дейности за повишаване на институционалния капацитет на публичните власти и на заинтересованите страни за по-ефективни политики за регионално развитие.

Управляващ орган на програмата – Регионален съвет на Регион О дьо Франс, Франция.

Национално звено за контакт за България е Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Териториален обхват – цялата територия на Европейския съюз, Норвегия и Швейцария.

Общ бюджет по програмата – 474,3 млн. евро.

Приоритет 1. Укрепване на институционалния капацитет за по-ефективни политики за регионално развитие.

Специфична цел: Повишаване на институционалния капацитет на публичните органи, по-специално на тези, които имат мандат да управляват конкретна територия и на заинтересованите страни.

Програмата е структурирана въз основа на специфичната цел на INTERREG „Подобро управление на сътрудничеството“ (Регламент (ЕС) 2021/1059 за ЕТС, член 14 и 15) – като единна и всеобхватна цел на програмата. Съсредоточаването върху специфичната цел на INTERREG, предполага, че бенефициентите могат да си сътрудничат по всички теми от споделено значение в съответствие с техните регионални нужди, доколкото това попада в обхвата на политиката на сближаване.

Потенциални бенефициенти по проекти могат да бъдат НПО, национални, регионални и местни власти, научни и образователни организации (вкл. такива в областта на туризма).

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Проекти за междурегионално сътрудничество и платформи за усвояване на политики, целящи да позволят на партньорите от различните държави-партньорки да работят заедно по въпросите от общ регионален интерес в областта на политиката за подпомагане на растежа на МСП и предприемачеството и политиката за подпомагане на опазването и развитието на природното и културното наследство.

Официална интернет страница на програмата - <https://www.interregeurope.eu>

Програма Интеррег VI-B NEXT „Черноморски басейн 2021 – 2027 (одобрена от ЕК на 23.12.2022г.)

Общата цел е подобряване на благосъстоянието на хората в регионите на Черноморския басейн чрез устойчив растеж и съвместно опазване на околната среда

Управляващ орган на програмата Министерство на развитието, благоустройството и администрацията, Румъния.

Национално звено за контакт е Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ към Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Териториален обхват - включва райони от 3 държави-членки на ЕС: **България** (Североизточен и Югоизточен), **Румъния** (Югоизточен) и **Гърция** (Кентрики Македония Траки и Анатолики Македония Траки), финансирани от Европейския фонд за регионално развитие – ЕФРР, 1 страна кандидат-членка на ЕС: **Турция** със 7 района, финансирана от Инструмента за предприсъединителна помощ – ИПП, **Молдова**, **Грузия**, **Армения** и пет области от **Украйна** - финансирани от Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество - ИССРМС. Въпреки че някои райони на Руската федерация попадат в допустимата зона на програмата, Европейската комисия суспендира участието на Руската федерация в програма Черноморски басейн.

Общият бюджет на Програмата възлиза на 72,2 млн. евро.

Потенциални бенефициенти: НПО, национални, регионални и местни власти, научни и образователни организации, бизнес асоциации (вкл. такива в областта на туризма).

Програмни приоритети: Приоритет 1 „Син и интелигентен регион“ и Приоритет 2: „Чист и зелен регион“.

Възможности, които дава програмата за туристическия сектор:

Индикативни дейности в сферата на туризма:

- Разработване на съвместни трансгранични туристически продукти и транс-национални тематични маршрути.
- Промотиране на мрежовата организираност и свързаността между туристическите и културните институции на участващите региони.
- Разработване на общи туристически пакети, насочени към определени пазари, и иновативни туристически продукти.
- Съвместно насърчаване на отварянето на Черноморския регион към международния и не-европейския туристически пазар.
- Обмен на „добри практики“ в разработването на опазващи околната среда туристически политики.
- Промотиране на историческото наследство и подкрепа на запазването му с оглед насърчаване на туристическите посещения.
- Съвместно промотиране на продукти на културната дейност и събития.

Официална интернет страница на програмата - <https://www.blacksea-cbc.net/interreg-next-bsb-2021-2027>

IV. Други програми на Европейския съюз.

Програма за единния пазар 2021-2027

Програмата за единния пазар (Single Market Programme) 2021-2027 предоставя различни форми на подкрепа за бизнеса, и по-специално за МСП. Тя се стреми да повиши тяхната конкурентоспособност и устойчивост, вкл. в туристическия сектор.

Общ бюджет: 4,2 млрд. евро

По-специално, Програмата ще улеснява достъпа до пазари; ще насърчава предприемачеството и придобиването на предприемачески умения; ще насърчава модернизацията на индустрията и справяне с глобалните и обществени предизвикателства.

Допустими са проекти от туристическия сектор в областта на приоритетите на програмата.

Официална интернет страница на програмата: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/single-market-programme_en

Програма Еразъм+ 2021-2027

Цел: „Еразъм+“ (Erasmus+) 2021-2027 е програма на ЕС за подкрепа на образованието, обучението, младежта и спорта в Европа. В програмата за 2021—2027 г. се обръща особено внимание на социалното приобщаване, екологичния и цифровия преход и насърчаването на участието на младите хора в демократичния живот. Чрез нея се подкрепят приоритети и дейности, посочени в европейското пространство за образование, плана за действие в областта на цифровото образование и Новата европейска програма за умения.

Общ бюджет на програмата - 26,2 млрд. евро.

Общото правило е, че участниците в проекти по програмата „Еразъм+“ трябва да са установени в държави — членки на ЕС или в трети държави, асоциирани към програмата. Някои действия, по-специално в областите на висшето образование, професионалното образование и обучение, младежта и спорта, са отворени и за участници от трети държави, които не са асоциирани към програмата.

Допустими са проекти от туристическия сектор в областта на приоритетите на програмата.

Официална интернет страница на програмата: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/bg>

Програма Творческа Европа 2021-2027

Цел на Програма Творческа Европа (Creative Europe) - защита, развитие и насърчаване на европейското културно и езиково многообразие и наследство и увеличаване на конкурентоспособността и икономическия потенциал на културните и творческите сектор.

Териториален обхват на програмата: Програмата е отворена за държави-членки на ЕС, както и за такива извън ЕС. При определени условия в програмата могат да участват и страни от Европейското икономическо пространство, страни кандидати.

Общ бюджет на програмата - 2.44 млрд. евро.

Бенефициенти – Програмата е отворена за културни и творчески организации от държавите от ЕС, както и от държави извън Съюза – страни от ЕИП и държави-кандидатки.

Програмата е разделена в три направления: **Култура, Медии и Междусекторен.**

Видове проекти по програмата, с отношение към туризма:

- Проекти за транснационално сътрудничество – организиране на международни културни събития, като комбинирани турове, изложби, разменени гостувания, фестивали.
- Европейски мрежи за насърчаване културния и креативния сектор да работят в транснационална и международна среда.

Официална интернет страница на програмата -

<https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/about-the-creative-europe-programme>

Програма Хоризонт Европа 2021-2027

Цел - „Хоризонт Европа“ (Horizon Europe) е основната програма на ЕС за финансиране на научни изследвания и иновации и се занимава с въпросите на изменението на климата, спомага за постигането на целите на ООН за устойчиво развитие и стимулира конкурентоспособността и растежа на ЕС.

Териториален обхват на програмата: ЕС, Исландия, Норвегия, Албания, Фарьорски острови, Босна и Херцеговина, Северна Македония, Черна гора, Сърбия, Косово, Армения, Грузия, Молдова, Турция, Украйна, Великобритания, Нова Зеландия, Тунис, Израел и асоциирани партньори от трети страни.

Общ бюджет на програмата - 95.5 млрд. евро.

„Хоризонт Европа“ включва 3 стълба: Високи постижения в научната област, Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост и Иновативна Европа.

Допустими са проекти от туристическия сектор в областта на приоритетите на програмата.

Официална интернет страница на програмата: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/horizon-europe_bg